

Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılımı etkinliklerine ilişkin metaforik algıları

175

Fatma Avcı

Özet: Bu araştırma, okul öncesi öğretmenlerinin "Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri" kavramına yönelik sahip oldukları algılarının metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarılması amacıyla yapılmıştır. Metafor kavramı çeşitli kaynaklarda bir kavramsal ifadeyi bir başka kavramsal ifadeye benzeterek açıklamak şeklinde açıklanmaktadır. Çalışma nitel araştırma desenlerinden olgubilim desenine göre yürütülmüştür. Araştırmanın verilerine 2020-2021 eğitim öğretim yılı, güz döneminde Eskişehir il merkezinde görev yapmakta olan 53 okul öncesi öğretmenin "Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri gibidir, çünkü" cümlesini tamamlamasıyla ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında toplanan veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. İlk etapta elde edilen bulgulara göre katılımcı öğretmenler "okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri" kavramı için 45 geçerli metafor üretmiştir. Üretilen bu metaforların daha sonra ortak özellikleri ve benzetme yönleri dikkate alınarak kategorileştirilmesi gerçekleştirilmiştir. Yapılan kategorizasyon çalışmasına göre katılımcı öğretmenler yoğun olarak aile katılımı etkinliklerinin gerekli olduğu görüşünde oldukları anlaşılmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Metafor, okul öncesi öğretmeni, okul öncesinde aile katılımı etkinlikleri.*

Başvuru/Submitted
18 Kas/Nov 2022

Kabul/Accepted
29 Oca/Jan 2023

Yayın/Published
29 Oca/Jan 2023

Makale Türü
Araştırma /
Research

Metaphorical perceptions of pre-school teachers regarding family participation activities

Abstract: This research was conducted to reveal the perceptions of preschool teachers about the concept of "family participation activities in preschool education" through metaphors. The concept of metaphor is explained in various sources as explaining a conceptual statement by analogy with another conceptual statement. The study was carried out according to the phenomenology pattern, one of the qualitative research designs. The data of the research were obtained by the completion of the sentence "Family participation activities in pre-school education are like because" by 53 preschool teachers working in the city center of Eskişehir in the fall semester of the 2020-2021 academic year. The data collected within the scope of the research were analyzed with the content analysis technique. According to the findings obtained at the first stage, the participating teachers produced 45 valid metaphors for the concept of "family participation activities in preschool education". These metaphors were then categorized by considering their common features and analogy aspects. According to the categorization study, it is understood that the participating teachers are of the opinion that intensive family involvement activities are necessary.

Keywords: *Metaphor, preschool teacher, preschool family involvement activities.*

Okul Yönetimi
School
Administration
Journal
2022, 2/2, 175-187.

Avcı, F. (2022)
Okul öncesi
öğretmenlerinin aile
katılımı etkinliklerine
ilişkin metaforik
algıları, *Okul Yönetimi*
2(2), 175-187

Öncü Okul
Yöneticileri Derneği
2718-0808

Giriş

Metafor sözcüğü, meta: öte, aşırı ve pherein: taşımak, yüklemek kelimelerinden oluşan birleşik isimdir ve “bir yerden başka bir yere götürmek” manasına gelir (Hardal, 2016). Metaforlar, yeni bir olguyu anlama ve açıklamaya yönelik olarak zihinde daha önce var olan kavramlarla bağ kurmayı sağlamaktadır. Bir başka ifadeyle metaforlar “bilinmeyen bir şeyi”, “bilinen başka bir şeyle” anlatmak (Uyan Dur, 2016) bir kavramı açıklamak, belirgin kılmak ve somut olarak şekillendirmek ve nasıl yorumlandığının anlaşılması amacına da hizmet etmektedir (Cameron ve Deignan, 2006; Fabian, 2013; Koca Sarı, 2012). Ayrıca üretilen metafor kavrama gönderme yapmakla kalmayıp, aynı zamanda onu bir yönüyle tanımlar (Batu, 2012). Tüm bunların yanı sıra metaforların eğitim dünyasında da yeri çok önemlidir çünkü metafor, öğrencilerin, öğrendikleri bilgileri hatırlayabilmeleri ve yeni bilgilere ışık tutmasını sağlamak için kullanılan bilişsel bir metottur (Dönmez, 2017). Metaforlar bilimsel araştırmalarda katılımcıların algılarını yönlendirmeden, bireyleri merkeze alan ve onların algılama şekillerini derinlemesine inceleyerek uygulanabilirlik kapsamını arttıran veri toplama araçlarıdır (Güneş ve Fırat, 2016).

Okul öncesi dönem gelişim hızı ve öğrenme kapasitesinin yüksek olduğu bir dönemdir ve bu dönemde Çocuk ailesi ile bir bütündür. Okul öncesi eğitimin amaçları belirlenirken, çocuk tek başına düşünülmemeli; başarılı bir okul öncesi eğitim için okul-aile işbirliği yoluyla anne-baba da eğitim kapsamına alınmalıdır. Çocuğun sosyalleşmesinin ilk adımı olan okul öncesi eğitim, aynı zamanda tüm hayatına şekil verecek olan ilk eğitimidir. Okul öncesi eğitimin hedeflenen niteliğe ulaşmasında ön plana çıkan bazı unsurlar vardır. Bu unsurlardan biri de aile katılımı çalışmalarıdır.

En küçük sosyolojik birim olarak tanımlanan aile, dünyaya gelen çocukların aidiyet duygusunun tatmini, bireysel ve sosyal kimliğinin gelişimi, üzerinde son derece etkili olurken, bu süreç içerisinde aynı zamanda sosyal değer ve normların kuşaktan kuşağa aktarımını sağlayarak, çocuğun topluma uyumlu bir birey olmasında son derece etkilidir Ebeveynlerin çocuklarının eğitimi üzerindeki yetki ve sorumlulukları, okul öncesi eğitim sırasında ailenin aktif katılımını gerektiren planlı eğitim faaliyetleri yardımıyla genişletilebilmektedir (McIntyre vd., 2007). Bununla birlikte okul öncesi eğitimde aile katılımı çalışmaları aynı zamanda okul öncesi öğretmenlerinin öncelikle çocuğu içinde yaşadığı kültürü, aile yapısını, çocuğun aile içerisindeki ilişkilerini, ailenin çocuğa attığı değeri ve en önemlisi ise ev ortamındaki pedagojik olanakları bilmesine olanak sağlamaktadır (NAEYC, 2005).

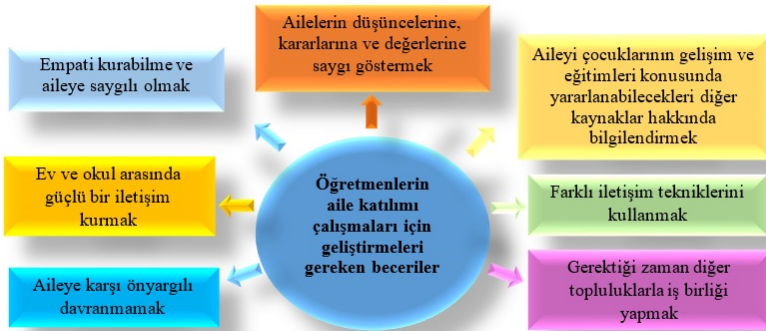
Aile katılımı; anne-babaların ve diğer aile üyelerinin, çocukların eğitimi ve gelişimlerine katkıda bulunmaları için erken çocukluk eğitimi programına katıldıkları bir süreçtir (Morrison, 2003). Aile katılımı çalışmalarının aileye başlıca yararları;

- Ailelerin çocuklarını daha iyi anlamalarını sağlar,
- Çocuklarını daha fazla yardımcı olmalarını sağlar,
- Okulun ve eğitimin fonksiyonunu anlamaları şeklinde sıralanabilir.

Şekil 1. Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımı Çalışmalarının Yararları

Aile katılımı çalışmalarının sadece aileye olan yararından söz etmek doğru bir durum olmamaktadır. Okul öncesi dönemde gerçekleştirilen öğrenmelerin çocuğun ilerleyen yaşam sürecindeki kritik etkileri değerlendirildiğinde aile katılımı çalışmalarının çocuğun bilişsel, sosyal-duygusal, dil ve psikomotor gelişim alanlarında ve akademik bağlamda ilerleme sağlamasına (Kartal, 2007); anne babalara da çocuğunu gözlemleme, çocuğunun gelişimsel ve akademik ihtiyaçlarının farkına varmalarına olanak sağlamaktadır (La Paro vd., 2003). Diğer yandan okul öncesi eğitimde sürdürülen aile katılımı çalışmalarıyla öğretmenin de çocuğun büyüdüğü aile ortamını tanınmasına böylece çocuğu tanınmasına ve bazı eğitsel kararlar verebilmesine yardımcı olmaktadır. Diğer yandan öğretmenlerin aile katılımı çalışmaları için geliştirmeleri gereken birtakım beceriler sıralanmaktadır. Eliason ve Jenkins (2003) tarafından bu beceriler şöyle sıralanmıştır:

Şekil 1. Öğretmenlerin aile katılımı çalışmaları için geliştirmeleri gereken beceriler (Eliason ve Jenkins, 2003)

Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılımı çalışmaları için geliştirmeleri gereken beceriler incelendiğinde önyargılardan sıyrılarak ailelerin düşünce ve kararlarına saygı duymak, geliştirilen iletişim ağını aktif kullanmak, ailelere çocuklarının gelişiminde yardımcı olmak üzere çeşitli kaynaklara yönelterek eğitsel çalışmaları yürütmek ve gereken durumlarda okuldaki diğer kişilerle (okul yöneticileri, diğer öğretmenler vs.) işbirliğini sağlamak gibi bazı temel beceriler sıralanabilmektedir (Eliason ve Jenkins, 2003).

Türkiye bağlamında incelendiğinde okul öncesi eğitimde aile katılımı çalışmalarını okul öncesi öğretmenlerinin bakış açısıyla ele alan bir dizi çalışma mevcuttur. Akkaya (2015) okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılımı etkinlikleri konusunda öğretmen ve veli görüşlerinin saptanması amaçlanmıştır. 25 okul öncesi eğitim öğretmeni ve 25 veli ile görüşülmüştür. Öğretmenlerin aile katılımı çalışmaları ile ilgili olarak, öncelikle, gereksinim belirleme formu uyguladıkları ve bu formdan elde edilen sonuçlara göre çalışmaları belirledikleri ve uyguladıkları görülmüştür. Öğretmenlerin ve velilerin, düzenlenen aile katılımı çalışmaları ve bu çalışmaların katılım gösteren tüm bireyler üzerindeki etkisi konusundaki düşüncelerinin birbiriyle örtüştüğü; her bireyin aile katılımı çalışmalarının içerisinde olmaktan mutlu olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Neslitürk, Çamlıbel Çakmak ve Asar (2014) öğretmenlerin veli kavramına yönelik zihinsel imgeleri (metaforları) tespit ettikleri araştırmanın sonucunda oluşturulan metaforlar kavramsal kategorilere ayrıldığında en çok metafor bulunan kategorinin “engelleyici okul öncesi velisi” olduğu belirlenmiştir. Toran ve Özgen (2018), 19 kadın okul öncesi öğretmeni ile görüşmeler yapmışlar ve sonuç olarak okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarına yönelik farkındalıklarının olduğu, aile katılım çalışmaları ile çocuğun yüksek yararının gözetildiği ve çocuğun gelişimsel ve akademik başarısı üzerinde etkisine yönelik inançlarının olduğu, bununla birlikte aile katılım çalışmalarını uygulamada engeller ile karşılaşıldığı ve buna yönelik uygulamalar ve stratejiler geliştirdikleri saptanmıştır.

Aile katılımına yönelik önem ve çocuğun akademik başarılarına olan etkilerini araştıran araştırmalara ek olarak, aile katılım çalışmalarında öğretmenin rolü, aile katılımına yönelik bakış açısı, aile katılım sürecinde karşılaştığı sorunlar ve aile katılımı çalışmalarına yönelik uyguladığı stratejiler ve çözüm önerilerini de belirlemek büyük bir önem taşımaktadır (Bayraktar vd., 2016). Çocukların davranışlarının oluşumunda etkin bir rol oynayan ailelerin, öğretmenler tarafından nasıl algılandığı ile ilgili saptamaların yapılması önemli görülmektedir. Özellikle okul öncesi eğitim alanında yapılan metafor araştırmalarının fazla olmaması ve okul öncesi eğitimde aile katılımı çalışmaları ile ilgili metafor araştırmalarının az olması nedeniyle, bu çalışmanın literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir;

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri ile ilgili geliştirdikleri metaforları analiz etmektir. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri ile ilgili sahip oldukları metaforlar nelerdir?
2. Belirtilen metaforlar ortak özellik bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanmaktadır?

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın deseni, araştırmanın katılımcıları, araştırmada veri toplama süreci ve analiz sürecine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Araştırma deseni

Çalışma nitel araştırma desenlerinden olgubilim desenine göre yürütülmüştür. Nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji/phenomenology) deseni farkında olduğumuz; ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Bu olgularla günlük hayatımızda çeşitli şekillerde karşılaşsak da bu tanışıklık, olguları tam olarak anladığımız anlamına gelmez. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim (fenomenoloji) uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Katılımcılar

Araştırma amaçlı örnekleme yöntemi benimsenmiştir. Araştırmanın verilerine 2020-2021 eğitim öğretim yılı, güz döneminde Eskişehir il merkezinde görev yapmakta olan 53 okul öncesi öğretmenin A amaçlı örnekleme ile katılımcıları en az bir kez aile katılım çalışması yürütmesi, aile katılım çalışmalarına ilişkin deneyime sahip olması beklenmektedir.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Değişkenler	Demografik Özellikler	Frekans (f)
Cinsiyet	Kadın	50
	Erkek	3
	Toplam	53
Yaş	20-25 yaş	1
	26-30 yaş	14
	31-35 yaş	22
	36-40 yaş	12
	41-45 yaş	5
	46 yaş ve üzeri	0
	Toplam	53
Öğrenim Durumu	Lisans	49
	Yüksek Lisans	4
	Toplam	53
Mesleki Deneyim Süresi	1-5 yıl	6
	6-10 yıl	18
	11-15 yıl	19
	16-20 yıl	8
	21 yıl ve üzeri	2
Toplam	53	
Okul Türü	Anaokulu	25
	Anasınıfı (İlkokul ve Ortaokul bünyesinde)	28
	Toplam	53

Yukarıda sunulan tablodan, araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin oldukça büyük bir kısmının kadın olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin daha yoğun olarak 31-35 yaş aralığında oldukları görülürken, mesleki deneyim süresi açısından 11-15 yıl aralığında diğer aralıklara göre frekansın daha yüksek olduğu görülmektedir. Okul türü değişkeni açısından tablo incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin görev yaptıkları anaokulu ve anasınıflarının yakın frekansta oldukları görülmektedir.

Veri toplama süreci

Araştırmanın verileri çevrimiçi olarak oluşturulan bir anket formu ile toplanmıştır. Oluşturulan anket formu içerisine yerleştirilen ve öğretmenler tarafından onay alındıktan sonra sorulara geçilebilen bir yapıda form hazırlanmıştır. Öğretmenlerin araştırmaya gönüllü katılmak istediklerine dair hazırlanan gönüllü katılım formunu onaylamaları istenmiştir. Bu işlemin ardından "Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri gibidir, çünkü" cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Aşağıda veri toplama sürecinde de katılımcı öğretmenlere örnek olarak sunulan bir metafor cümlesi sunulmaktadır.

- Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri yemeğin tuzu gibidir. Çünkü olmazsa olmazdır gereklidir.

(Hedef Kaynak)

(Gerekeç)

Analiz süreci

Araştırma kapsamında toplanan veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmesi planlanmıştır. Çalışmada öncelikle metaforlar kodlanmış, kategorilere ayrılmış ve bu kategoriler okul öncesi eğitimde aile katılımı konusunu ele alan alanyazın ile ilişkilendirilebilecek temalara atanmıştır. Bu aşamada Uzmanların yaptıkları kodlamalar ile araştırmacının yaptığı kodlamalar karşılaştırılarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Kodlayıcılar arasındaki tutarlık oranı Miles ve Huberman (1994) formülüne göre hesaplanmış ve .85 olarak bulunmuştur. Ardından elde Bu işlem sonrasında ortaya çıkan kategori ve bulgular sunulmuş, okuyucunun kendi yorumunu ekleyebilmesi ve çalışmanın güvenilirliğini arttırmak için katılımcı öğretmenlerin ifadelerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Ortaya çıkan temalar araştırmanın bu bölümünde sunulduktan sonra konu ile ilgili alanyazın bağlamında tartışılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Çalışmada öncelikle metaforlar kodlanmış, kategorilere ayrılmış ve bu kategoriler okul öncesi eğitimde aile katılımı konusunu ele alan alanyazın ile ilişkilendirilebilecek temalara atanmıştır. Bu işlem sonrasında ortaya çıkan kategori ve bulgular sunulmuş, okuyucunun kendi yorumunu ekleyebilmesi ve çalışmanın güvenilirliğini arttırmak için katılımcı öğretmenlerin ifadelerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Ortaya çıkan temalar araştırmanın bu bölümünde sunulduktan sonra sonuç bölümünde de konu ile ilgili alanyazın bağlamında tartışılmıştır.

Tablo 2. Katılımcı öğretmenler tarafından okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri ile ilgili geliştirilen metaforlar

Katılımcı kodları	Metafor	Frekans	Katılımcı kodları	Metafor	Frekans
Ö8, Ö11, Ö31, Ö39, Ö53	Tuz	5	Ö27	Sonsöz	1
Ö6, Ö9, Ö35	Su	3	Ö28	Hücre	1
Ö13, Ö16	Köprü	2	Ö29	Çorba	1
Ö1	Güneş	1	Ö30	Evlilik	1
Ö2	Meyveler	1	Ö32	Zorla yenen yemek	1
Ö3	Örgü ilmeği	1	Ö33	Şeker	1
Ö4	Tren vagonu	1	Ö34	Çocuk	1
Ö5	Çiçek	1	Ö37	Evin temeli	1
Ö7	Büyüteç	1	Ö38	Yemek yapmak	1
Ö9	Puzzle parçası	1	Ö40	Ev	1
Ö12	Çiçek bahçesi	1	Ö41	Ayna	1
Ö14	Bir tuvalde resim yapan çocuk	1	Ö42	Sehpanın 4. ayağı	1
Ö15	Tatlı	1	Ö43	Zararlı bakteri	1
Ö17	İnşaat çalışanı	1	Ö44	Suya yazılan yazı	1
Ö18	Anne kedi	1	Ö45	Sene sonu öğretmen seminerleri	1
Ö19	Tarif kitabı	1	Ö46	Şehir	1
Ö20	Yemek	1	Ö47	Sirk gösterisi	1
Ö21	Pasta süsü	1	Ö48	Yağmur	1
Ö22	Mikser	1	Ö49	Sihirli değnek	1
Ö23	Eğlence merkezi	1	Ö50	Kolostrum sütü	1
Ö24	Havada uçan tüy	1	Ö51	Sandalyenin bir ayağı	1
Ö25	Yol	1	Ö52	Büyük bir adım	1
Ö26	Akşam yemeği	1			

Tablo 2 incelendiğinde, araştırmanın temel amacı çerçevesinde toplamda 45 metaforun geliştirildiği görülmektedir. Katılımcı okul öncesi öğretmenlerinin geliştirdikleri metaforlar incelendiğinde, en çok geliştirilen metaforun “tuz” metaforu olduğu görülmektedir. Araştırmada geliştirilen “tuz” metaforu ile “gerekli olan” kategorisine ulaşılmıştır. Araştırmada katılımcı okul öncesi öğretmenlerinden Ö8’de “tuz” metaforunu geliştirmiştir ancak metaforun geliştirildiği cümleden hareketle “Okul öncesi eğitimde kaliteyi arttıran” kategorisine ulaşılmıştır. “Tuz” metaforundan sonra yoğun olarak geliştirilen ikinci metafor ise “su” metaforudur ve Ö6, Ö9 ve Ö35 tarafından geliştirilmiştir. Ö9 ve Ö35’in görüşlerinden okul öncesi eğitimde aile katılımının gerekli olduğu kategorisine, Ö6’nın görüşünden okul öncesi eğitimde aile katılımının önemli olduğu kategorisine ulaşılmıştır. Ö13 ve Ö16’nın geliştirdikleri “köprü” metaforu ile de aile katılımı etkinliklerinin çocuğa ulaşmayı sağlayan özelliğinin bulunduğu fikrine varılarak araştırmada “çocuğa ulaşmayı sağlayan” kategorisine ulaşılmıştır.

Tablo 3. Katılımcı Okul Öncesi Öğretmenlerinin Geliştirdikleri Metafor Çeşitlerinin Kategorilere Göre Dağılımı

Kategoriler	Öğretmenler	Metafor Sayısı
Gerekli olan	Ö1, Ö3, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö14, Ö31, Ö32, Ö35, Ö36, Ö37, Ö38, Ö39, Ö40, Ö42, Ö47, Ö49, Ö50, Ö51, Ö52, Ö53	22
Öğrenme sürecini zenginleştiren	Ö2, Ö12, Ö17, Ö19, Ö21, Ö25	6
Okul öncesi eğitimde kaliteyi arttıran	Ö4, Ö8, Ö26, Ö27	4
Sürekli uygulanması gereken	Ö15, Ö29, Ö33, Ö46	4
Önemli olan	Ö6, Ö18, Ö28	3
Verimsiz bulunan	Ö30, Ö44, Ö45	3
Eğlenceli olan	Ö23, Ö34, Ö48	3
Çocuğa ulaşmayı sağlayan	Ö13, Ö16	2
Gereksiz bulunan	Ö5, Ö24, Ö43	3
Aile ortamını okula yansıtan	Ö41	1
Sınıfın düzenini bozan	Ö22	1
Veliler için yapılan	Ö20	1

Tablo incelendiğinde, öğretmenler tarafından en çok okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinliklerinin “gerekli olduğuna” yönelik metaforlar geliştirildiği görülmektedir. Öğretmenlerin tümünün okul öncesi eğitimde aile katılımını gerekli gördüklerini, çocuğun okuldaki eğitiminin ev ortamında desteklenmesi gerektiği konusunda görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte aile katılım çalışmaları ile çocuğun gelişimsel ve akademik başarısının sürdürülebilir olacağı, problem çözüme, dil becerileri gibi gelişimsel yeterlilikler noktasında etkili olacağı belirtilmiş ve öğretmenlerin bu konudaki görüşlerine örnekler aşağıda verilmiştir:

Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri güneş gibidir, çünkü ağacın büyümesi için birlikte gereklidir. Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri yemeğin tuzu gibidir, çünkü okul öncesi eğitim aile ile birlikte tasarlanan etkinlikler olmazsa tıpkı tuzsuz bir yemek gibi süreç lezzetsiz olur (Ö1).

Araştırmada geliştirdikleri metaforların analizi ile altı öğretmenin aile katılımı çalışmalarının “öğrenme sürecini zenginleştiren”, dört öğretmen “okul öncesi eğitimde kaliteyi arttıran” yönünde metaforlar geliştirmişlerdir. Özellikle aile katılımı çalışmaları anne-babanın çocuğunu tanıması, aile-okul işbirliği çalışmaları ise eğitim sürecini değerlendirmek için önemli bir fırsat olduğu ifade edilebilir. “Tarif kitabı”, “Pasta süsü”, “Yol”, “Akşam yemeği”, “Çiçek” metaforları öğretmenler tarafından geliştirilen ve bu kategoriler altında sunulan metaforlara örneklerdir. Öğretmenlerin bu konudaki görüşlerine örnekler aşağıda verilmiştir: “Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri çiçek gibidir, çünkü her aile farklı bir çiçektir ve bahçeyi zenginleştirir.”

Katılımcı öğretmenlerden Ö15, Ö29, Ö33 ve Ö46 aile katılımı etkinliklerinin okul öncesi eğitim sürecinde «sürekli uygulanmaması» gerektiği yönünde metafor geliştirmişlerdir. Öğretmenlerin “Çorba” ve «Şeker» gibi metaforlar geliştirdikleri görülmektedir. Ö33’ün aile katılımı etkinliklerini “şeker” metaforu üzerinden açıkladığı görüşleri şöyledir: “Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri şeker gibidir, çünkü sürekli uygulanması halinde bazı olumsuzluklar ortaya çıkabilir.”

Araştırmada üç öğretmen tarafından aile katılımı etkinlikleri «verimsiz», başka üç öğretmen tarafından ise «gereksiz» bulunmuştur. “Havada uçşan tüy”, “Zararlı bakteri”, “Suya yazılan yazı”, “Sene sonu öğretmen seminerleri” başlıca geliştirilen metaforlardır. Ö45’in bu görüşleri şöyledir: “Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri sene sonu öğretmen seminerleri gibidir, çünkü verimsiz geçer.”

Araştırmada katılımcı öğretmenlerden Ö13 ve Ö16 aile katılımı etkinliklerinin çocuğa ulaşmayı sağladığına yönelik metaforlar geliştirmişlerdir. Her iki öğretmen de “köprü” metaforunu yakın ifadelerle geliştirmişlerdir. Örneğin Ö16 “Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri köprü gibidir, çocuklara ulaşmamızı sağlayan sağlam bağıdır, çünkü bu bağ olmasa çocuğa ulaşılamaz.” şeklinde görüşlerini ifade etmiştir.

Araştırmada Ö41’in geliştirdiği “ayna” metaforu ile «Aile ortamını okula yansıtan» kategorisine ulaşılmıştır. Ö41 görüşlerini şöyle ifade etmiştir; Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri ayna gibidir, çünkü çocuğun aile ortamını sınıfa yansıtır (Ö41).

Ö22 ve Ö20 tarafından geliştirilen metaforlar ile «sınıfın düzenini bozan» ve «veliler istediği için yapılan» kategorilerine ulaşılmıştır. Bu bağlamda Ö22’nin görüşleri şöyledir; “Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri mikser gibidir, çünkü sınıfın düzenini alt üst eder.” Ö20 ise “Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri eve gelecek olan bir misafire yapılan yemek gibidir çünkü yapmak istediğin o yemek değildir ama tamamen misafiri düşünerek o yemeği yaparsın.” ifadelerinde bulunmuştur.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Çocuklar toplum tarafından kabul görmelerine yardımcı olabilecek pek çok beceriyi de aile ortamı içerisinde kazanmaktadır (Yazıcı, Yıldız ve Durmuşoğlu, 2018). Bu nedenle aile, eğitim sistemi içerisinde değişmez bir paydaştır. Araştırmalarda ailelerin çocuklarının eğitim sürecine katılımı ve eğitim süreçlerinde yaşanan gelişmelerden haberdar olmaları nitelikli bir eğitim için önemli konulardan biri olarak görülmekte (Hornby ve Lafaele, 2011) ve öğretmenlerin de bu süreçte ebeveynlerle yeterli işbirliğini yaparak onların hem evde hem de okulda sürdürülen eğitim etkinliklerine katılımını sağlamalarının altı çizilmektedir (Morrison, 2006). Özellikle okul öncesi eğitimde aile katılımı çalışmaları sürecin niteliğinin belirlenmesinde önemli unsurlardan biri haline gelmektedir (Toran ve Özgen, 2018).

Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri ile ilgili geliştirdikleri metaforların analiz edildiği bu araştırmada katılımcı 53 okul öncesi öğretmeni tarafından 45 geçerli metafor geliştirilmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, katılımcı öğretmenlerin okul öncesi eğitimde

aile katılımı etkinlikleri konusunda destekleyici, olumlu yönde metaforlar geliştirdikleri görülmektedir. Konu ile ilgili alanyazın incelendiğinde aile katılımı etkinliklerinin; çocukların sosyal gelişimine katkısını (Gürşimşek, 2003; Ekinci Vural ve Gürşimşek, 2009), çocukların dil ve okuryazarlık gelişimine katkısını (Arnold ve diğerleri, 2008; Benet, Weigel ve Martin, 2002; Kızıldaş, 2009), çocukların akademik başarı ve sosyalleşmelerine katkısı (Brooks, 2004; Kohl, Lengua ve McMahon, 2000), kişilik gelişimine (Kapusuzoğlu, 2004), motivasyon ve sosyal beceri gelişimi ile ilkökula hazırlık sürecine (Gürşimşek, Girgin, Harmanlı ve Ekinci, 2002) katkılarını ortaya koymuşlardır. Alanyazındaki araştırmaların araştırmada ulaşılan ilk üç kategori olarak sıralanabilen “gerekli”, “öğrenme sürecini zenginleştiren”, “okul öncesi eğitimde kaliteyi artıran” bulgularını desteklediği anlaşılmaktadır.

Diğer yandan katılımcı kimi öğretmenlerin aile katılımı etkinliklerine yönelik “gereksiz”, “verimsiz”, “sınıfın düzenini bozan”, “veliler istediği için yapılan” kategorilerine ulaşılmasını sağlayan olumsuz metaforlar da geliştirmişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin aile katılımı etkinliklerinde yaşadıkları sorunlu deneyimlerine dayalı olarak metaforlar ürettikleri görülmektedir. Alanyazın tarandığında okul öncesi eğitimde aile katılımında yaşanan sorunlara değinen araştırmalara da rastlanmaktadır (Ensari ve Zembat, 1999; Fantuzzo vd., 2000; Kurtuldu, 2010). Günay Bilaloğlu ve Aktaş Arnas (2019) okul öncesi eğitimde aile katılımı sürecinde yaşanan sorunları inceledikleri araştırmalarında, öğretmenlerin de ebeveynlerin de aile katılımı açısından bazı engellerle karşılaştıkları bulgusuna ulaşmışlardır. Araştırmada iki grup arasında yaşanan iletişim sorununun aile katılımı sürecini olumsuz etkilediği üzerinde durulmaktadır. Araştırma ulaşılan sonuçlardan, ebeveynlerin çocuklarının eğitime katılımını sağlamak ve arttırmak için de ebeveynlerin desteklenmesinin önemli bir konu olduğunu göstermektedir. Bu amaçla aile eğitimi ve aile katılımı konularında ebeveynlere de uzman kişiler tarafından uygulamalı eğitimlerin verilmesi önerilebilir. Özgen ve Toran (2018) araştırmalarında aile katılımı çalışmalarını engelleyen bir durum olarak ailelerin aile katılım çalışmalarına karşı tutum, aile katılım çalışmalarına ilişkin klasik önyargı, benimsememe, ilgisizlik gibi durumların engelleyici faktör olarak ifade edildiği görülmektedir. Öte yandan öğretmenlerin aile katılımı etkinliklerinde öğretmenin ebeveynlerle olumlu iletişim ve etkileşimi üst düzeyde tutma (Bæck, 2010; Kurtulmuş, 2016; Murray vd., 2015) sınıf içi etkinliklere ebeveynleri davet etme, ev ziyaretleri planlama ve gibi stratejilerin aile katılım çalışmalarının verimli olmasında önemli rol oynadığı vurgulanmıştır.

Sonuç olarak ifade edilmelidir ki ebeveynleri olumlu bir şekilde karşılayan ve aile katılımına değer verdiğini göstererek süreçte aileyi de kapsayan okullar hem aile katılımı çalışmalarını daha nitelikli şekilde geliştirirken hem de okulun en önemli paydaşlarından olan ebeveyn desteğini de aldığı için okulun başarısını artırabilmektedir.

Öneriler

- Aile katılım çalışmalarına yönelik okul öncesi öğretmenlerin farkındalıklarının artırılması aile katılım çalışmalarını etkili bir şekilde yürütmek için gereklidir. Bu bağlamda özellikle Millî Eğitim Bakanlığı merkezi teşkilatında görev yapan politika yapımcıların konunun öneminin de farkında varması ve okul öncesi eğitimde aile katılımı çalışmalarının

takibinin yapılması, uygulayıcı öğretmenlere yönelik eğitimlerin artırılması önerilmektedir.

- Aile katılımı çalışmalarında dikkat edilmesi gereken en önemli nokta olan çocuğun yüksek yararını gözeten aileye doğrudan etki edebilecek türde uygulamaların gerçekleştirilmesi bu bağlamda programla bağdaşmayan ve etkisiz aile katılımı çalışmalarına yönelinmemesi önerilmektedir.
- Araştırmalarda, öğretmenler ve ebeveynler tarafından tercih edilen aile katılımı etkinliklerine dair okul öncesi öğretmenlerinin aile katılımı etkinliklerine ilişkin yeterliliklerinin incelenmediği belirlenmiştir. Bu konuda araştırmaların planlanması alanyazındaki eksikliklerin tamamlanması açısından faydalı olabilir.
- Aile katılımı etkinliklerinin uygulanma sürecinde karşılaşılan önemli sorunlara yönelik az sayıda araştırma yapıldığı görülmüştür. Bu konuda yeni araştırmalar yapılarak konu ile ilgili alanyazın zenginleştirilebilir.

Kaynakça

- Arnold, D. H., Zeljo, A., Doctoroff, G. L. & Ortiz, C. (2008). Parent involvement in preschool: Predictors and the relation of involvement to preliteracy development. *School Psychology Review*, 37(1), 74-90.
- Bæck, U. D. K. (2010). 'We are the professionals': A study of teachers' views on parental involvement in school. *British Journal of Sociology of Education*, 31(3), 323-335
- Batı, A. (2012). *İnsan-Bilgisayar Etkileşiminde Arayüz Tasarımı ve Metaforlar*. (Yayımlanmamış sanatta yeterlik tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Bayraktar, V., Güven, G., & Temel, Z. F. (2016). Okul öncesi kurumlarda görev yapan öğretmenlerin aile katılım çalışmalarına yönelik tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(2), 755-770.
- Bennet, K. K., Weigel, D. J. & Martin, S. S. (2002). Children's acquisition of early literacy skills: examining family contributions. *Early Childhood Research Quarterly*, 17, 295-317.
- Brooks, J. E. (2004). Family involvement in early childhood education: A descriptive study of family involvement approaches and strategies in early childhood classrooms. (Unpublished doctoral dissertation). University Of South Caroline, *Dissertation Abstracts International*, 65(08), 2890A. (UMI No. 3142799).
- Cameron, L., & Deignan, A. (2006). The emergence of metaphor in discourse. *Applied Linguistics*, 27(4), 671-690.
- Dönmez, G. (2017). *Ortaokul öğrencilerinin fen bilimleri dersine, bilime, fen bilimleri öğretmenine ve bilim insanına yönelik metaforik algıları ve imajları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Ekinci Vural, D. & Gürşimşek I. (2009). Okul öncesi eğitimde aile katılımlı sosyal beceri eğitimi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(3), 1110-1122.
- Eliason, C. & Jenkins, L. (2003). *A practical guide to early childhood curriculum*. Ohio: Merrill Prentice Hall.
- Ensari, H. & Zembat, R. (1999). *Yönetim stillerinin ailenin okul öncesi eğitim programlarına katılımı üzerindeki etkileri*. İçinde, Marmara Üniversitesi anaokulu/anasınıflı öğretmeni el kitabı (s. 180-205). Ya-Pa Yayınları.

- Fabian, G. (2013). The application of improved metaphor analysis in education research. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 93, 1025-1029. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.09.323>
- Fantuzzo, J. & Tighe, E., Childs, S. (2000). Family involvement questionnaire: A multivariate assessment of family participation in early childhood education. *Journal of Educational Psychology*, 92(2), 367-370
- Günay Bilaloğlu, R., & Aktaş Arnas, Y. (2019). Okul öncesi eğitimde aile katılımı engelleri ve süreçte karşılaşılan sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(3), 804-823. doi: 10.16986/HUJE.2018043536
- Güneş, A., & Fırat, M. (2016). Acık ve uzaktan öğrenmede metafor analizi araştırmaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 115-129. <https://dergipark.org.tr/en/pub/auad/issue/34059/377003>
- Gürşimşek, I.(2003). Okul öncesi eğitime aile katılımı ve psikososyal gelişim. *Kuramda ve Uygulamada Eğitim Bilimler Dergisi*, 3(1), 125-144.
- Gürşimşek, I., Girgin, G., Harmanlı, Z. & Ekinci, D. (2002). Çocuğun eğitiminde aile katılımının önemi (Bir pilot çalışma). *Erken çocukluk gelişimi ve eğitimi sempozyumu bildiri kitabı*. Kök Yayıncılık.
- Hardal, M. (2016). Ortaöğretim Öğrencilerinde Şehitlik Algısının Metaforlarla İncelenmesi. *International Journal of Humanities and Art Researches*, 1(1), 100-117.
- Hornby, G. & Lafaele, R. (2011). Barriers to parental involvement in education: An explanatory model. *Educational Review*, 63(1), 37-52.
- Kapusuzoğlu, Ş. (2004). 3-6 yaş arası okul öncesi sınıf yönetimi uygulamalarının ve aile desteğinin çocuğun kişilik gelişimine etkisinin değerlendirilmesi. I. Uluslararası okul öncesi eğitim kongresi bildiri kitabı (III. Cilt, s. 220- 229). Ya-Pa Yayınları.
- Kartal, H. (2007). Erken çocukluk eğitimi programlarından anne-çocuk eğitim programı'nın altı yaş grubundaki çocukların bilişsel gelişimlerine etkisi. *İlköğretim Online*, 6(2), 234-248.
- Kızıldaş, E. (2009). *Okul öncesi eğitimde uygulanan aile katılım çalışmalarının 5-6 yaş grubu çocukların dil becerilerinin gelişimine etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Koca Sarı, S. (2012). *Kutadgu Bilig'de Metafor*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kohl, G., Lengua, L.J. & McMahon R.J. (2000). Parent involvement in school conceptualizing multiple dimensions and their relations with family and demographic risk factors. *Journal of School Psychology*, 38 (6), 501-523.
- Kurtuldu, B. S. (2010). *Okul öncesi eğitiminde okul aile ilişkilerinde yaşanan sorunların öğretmen ve veli görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya
- Kurtulmuş, Z. (2016). Analyzing parental involvement dimensions in early childhood education. *Educational Research and Reviews*, 11(12), 1149-1153.
- La Paro, K. M., Kraft-Sayre, M., & Pianta, R. C. (2003). Preschool to kindergarten transition activities: Involvement and satisfaction of families and teachers. *Journal of Research in Childhood Education*, 17(2), 147-158.
- McIntyre, L.L., Eckert, T.L., Fiese, B.H., DiGennaro, F.D., & Wildenger, L.K. (2007). Transition to kindergarten: Family experiences and involvement. *Early Childhood Education Journal*, 35(1), 83-88.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2th ed.). Sage.

- Morrison, G.S. (2006). *Fundamentals of early childhood education*. Pearson, Merrill Prentice Hall.
- Murray, E., McFarland-Piazza, L., & Harrison, L. J. (2015). Changing patterns of parent–teacher communication and parent involvement from preschool to school. *Early Child Development and Care*, 185(7), 1031-1052.
- NAEYC [National Association for the Education of Young Children] (2005). Code of ethical conduct and statement of commitment. Author.
- Neslitürk, S., Çamlıbel Çakmak, Ö., ve Asar, H. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin “veli” kavramına ilişkin metaforik algıları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(18), Doi: <http://dx.doi.org/10.14520/adyusbd.794>.
- Toran, M. ve Özgen, Z. (2018). Okul öncesi eğitimde aile katılımı: Öğretmenler ne düşünüyor, ne yapıyor? *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 229-245.
- Uyan Dur, B.İ. (2016). Metafor ve Ekslibris. *EX-LIBRIST- Uluslararası Ekslibris Dergisi*, 3(5), 122-128.
- Yazıcı, D. N. , Yıldız, C. & Durmuşoğlu, M. C. (2018). Erken çocukluk dönemi resimli çocuk kitaplarının eğitsel özelliklerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 1196-1209.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Genişletilmiş 10. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

